

Марія Іванівна Замелюк,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри теорії та методики
дошкільної освіти
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»,
м. Луцьк, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6352-7908>

УДК 159.98:37.013.77.44

Тетяна Володимирівна Оксенчук,
викладач теорії та методики дошкільної освіти
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»,
м. Луцьк, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2476-0587>

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ АРТ-ПЕДАГОГІКИ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Анотація.

У статті представлено розробку авторського майстер-класу. Запропоновано методику арт-колажування з метою розвитку креативності учасників освітнього процесу. Завдяки методу арт-колажування можна сформувати навички критичного мислення, розв'язання проблем, прийняття рішень, роботи в команді, уміння взаємодії та комунікації.

Ключові слова: арт-педагогіка; арт-колажування; креативність.

Мета майстер-класу: розвиток майстерності учасників майстер-класу в процесі педагогічного спілкування засобами арт-педагогіки (зокрема арт-колажуванням) щодо розвитку креативності учасників освітнього процесу.

Завдання майстер-класу: ознайомити учасників із методом арт-колажування та використання його на практиці; розвивати креативні можливості, формувати в них художній смак, активізувати потребу в самостійному та неординарному мисленні, збагачувати внутрішній світ, розвивати творчу уяву.

Очікувані результати майстер-класу: практичне пропрацювання методу арт-колажування; підвищення рівня цілеспрямованості учасників щодо креативної діяльності, створення простору для імпровізації, фантазування, мотивуючи учасників до самопрезентації.

Обладнання: картон формату А3, газети, журнали, картинки, клей, ножиці, фломастери.

Хід заняття

I блок. Теоретична частина

– У чому значення і основа арт-педагогіки?
– Яку роль відіграє вибір матеріалів для арт-колажування?

– У чому полягає сутність арт-колажування?

II блок. Практична частина

– Техніка виконання колажу.
– Складання колажів педагогами.

Теоретична частина

Перед початком роботи ознайомити всіх присутніх з основними правилами роботи в групі.

– До вашої уваги пропонується майстер-клас «Використання методів арт-педагогіки як засобу розвитку креативності учасників освітнього процесу». Емоційний стан учасників освітнього процесу викликає на сьогодні серйозну тривогу. У дітей відзначається висока тривожність, часті прояви загальної апатії чи навпаки – підвищеної дратівливості або агресивності. У педагогів

спостерігається підвищена дратівливість на незначні, дрібні події; переживання негативних емоцій, почуття неусвідомленого занепокоєння, а також депресивні стани. Усе це призводить до того, що на сучасному етапі необхідно шукати нові засоби психолого-педагогічної підтримки попередження негативних емоцій в учасників освітнього процесу.

У ролі інструмента для забезпечення емоційного благополуччя та психолого-педагогічної підтримки в учасників освітнього процесу можна розглядати один із методів такої роботи, який останнім часом широко використовується педагогами – арт-педагогіка.

Арт-педагогіка не має обмежень. Її широко використовують в педагогіці та психології для зниження втому, негативних емоційних станів і їх проявів, що пов'язані з навчанням у дітей, роботою у педагогів і вихованням у батьків.

Застосування технологій арт-педагогіки в освітньому просторі сприяє набуттю нових навичок взаємодії та рефлексії, саморозуміння та самоприйняття, а також прийняття і розуміння інших людей.

Напрями арт-педагогіки загалом відповідають видам мистецтва, а різноманітність технік є практично необмеженою.

Залежно від характеру творчої діяльності та її продукту, можна виділити такі види: кольоротерапія, казкотерапія, музикотерапія, пісочна терапія, мандалотерапія, бібліотерапія, кінотерапія, ігротерапія, танцювальна терапія, фототерапія, лялькотерапія, колажування тощо.

У контексті нашого заняття більш детально розглянемо техніку колажів. Можна експериментувати з колажем як з потужною формою художнього вираження. Використовуючи зображення та фотографії, зібрані з власних джерел, учасники дізнаються, як створювати вирізані вручну паперові колажі, які мають особисте значення для респондентів. Зазначена техніка надає можливість досліджувати колаж як метафору пам'яті та ідентичності. Арт-колажування передбачає: основи креативного процесу, планування, склад та перспективи. Групова дискусія стане цікавою можливістю глибше зрозуміти цей засіб.

Метою складання колажів є: креативний процес створення колажу; використання різноманітного матеріалу; перетворення шматочків, що дає змогу особистості звільнитися від страхів і відкривати нові ідеї; робити власні репрезентативні продукти своєї уяви.

Переваги роботи в техніці колаж: як засіб для дослідження на основі мистецтва; може використовуватися для об'єднання декількох візуальних або текстових елементів; допомагає створювати фокус для «асоціацій та зв'язків»; дає змогу зануритися у середину свого психологічного стану.

Колаж постає візуальним мистецтвом і може відкрити діалог між різними людьми, запропонувати нові ідеї та рефлексії, а також нові способи критики теми. Водночас колаж може використовуватися як метод збору, відбору, аналізу та подання – методологічний процес, що подібний до традиційних якісних досліджень. Колаж перевернув загальноприйняті уявлення про те, що картина представляє єдину реальність. На відміну від цього, колаж фрагментується простором і перепрофілює об'єкти для контекстуалізації багатьох реальностей особистості яка його створює.

Процес створення колажу може відбуватися за таких кроків:

- 1) прослуховування інтерв'ю, записування руками та виділення частин тексту;
- 2) набір нотаток та друк їх великим шрифтом;
- 3) вирізання частин тексту для розміщення на колажі;
- 4) підбір зображень;
- 5) упорядкування тексту, фотографічних зображень та архівних документів;
- 6) визначення тем у міру їх появи;
- 7) нанесення кольору, фактури, намальованих від руки зображень і слів;
- 8) постійне повернення до приміток і стенограм для внесення доповнення до тексту та зображення до колажу за потреби.

Створення портретних колажів розширює соціальний конструктивістський погляд на аналіз із візуальними зображеннями, які пов'язують поларність, багатство та складність свого минулого щодо того, ким вони стали, до того, як вони беруть участь у будівництві художньої інсталяції родини, громади, а також особисті перетворення.

Найкраще в мистецтві колажу – це те, що ви можете креативити з іншими засоби мистецтва.

Практична частина

Вправа колаж «Слова проти кольорів»

Мета: розкрити потенційні можливості людини, оскільки колаж передбачає значний ступінь свободи, а також є ефективним методом роботи з особистістю; орієнтуватися на позитивні емоційні переживання, що пов'язані з процесом творчості; отримати успішний результат, оскільки при виготовленні колажу не виникає напруги, стресу.

Матеріали: глянцеві журнали, газети, різноманітні зображення, фотографії, природні матеріали, предмети, фарби, клей, картон формату А3.

Інструкція: оберіть основу для колажу; зберіть вихідні матеріали та створіть власні; сплануйте свою композицію перед тим як починати клеїти її.

Рефлексія: переглядаючи свої внутрішні дані, які знайшли відбиток у колажі кожен учасник приєднується до обговорення та аналізу креативу в групі. Учасники озвучують власне емоційне ставлення до процесу складання колажу та результату.

– Ми пропонуємо Вам сьогодні під звуки приємної музики розслабитися і зазирнути «всередину себе», приділити увагу своєму внутрішньому стану. Визначити свої бажання та визначити пріоритети.

Тема колажу: «Слово проти кольорів»

Аналіз колажу

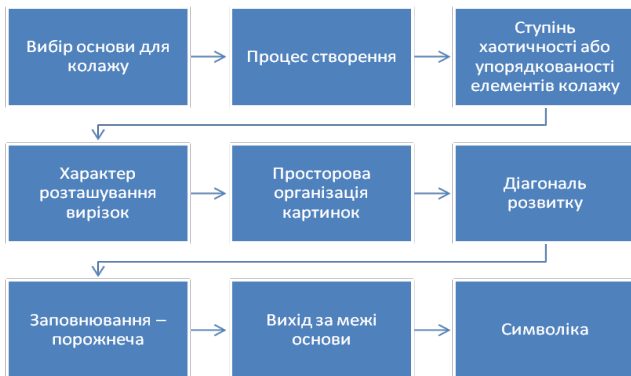

Рис. 1. Опорні елементи трактування колажів

Рекомендації щодо використання готового колажу

Робота з колажем асоціюється з пристрасною до внутрішнього світу особистості. Це також тактильний аспект до різної фактури матеріалу колажу. Це заряд від того, що руками ріжеш, рвеш, спалюєш або складаєш папери. Запах різної фактури паперу та клею (очищати висохлий клей від кінчиків пальців) – гірка ностальгії. Процес колажу відбувається у формі пригод, кидає виклик використанню знайдених паперів у формі полювання на сміття та скоріше «способом життя», а не обраними моментами. Колажі, які створюються з паперу, схожі на сліди, що залишилися позаду. Це дає людям змогу увійти в антураж із зображенням, бачити краї, невеликі помилки. Це пов'язано з тим, що в процесі роботи можна загубитися у пошуку потрібних «плям» для потрібного зображення, потрібних кольорів і композиції за допомогою ножиць та клею з використанням усіх своїх почуттів. Таким чином, колаж виступає як вид мистецтва сьогоднішнього та майбутнього, в якому ви можете передати своє повідомлення ефективно та доступно.

Дякую за участь в майстер-класі!

Використані літературні джерела

1. Бугайчук А. Вічний трикутник. Як взаємодіють учителі, батьки, учні. *Директор школи*. 2018. № 21–22 (837–838). С. 20–24.
2. Вознесенська О. Особливості арт-терапії як методу. *Психолог*. 2005. № 10. С. 5–8.
3. Замелюк М.І., Магдисюк Л.І., Ольхова Н.В. Арт-терапія як засіб творчої самореалізації особистості. *Психологія: реальність і перспективи* : збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного

університету. / упоряд.: Р. В. Павелків, Н.В. Корчакова. Рівне : РДГУ, 2018. Вип. 10. С. 50–57.

4. Замелюк М. Арт-педагогіка як інноваційна освітня технологія. Психолого-педагогічна допомога особистості засобами арттерапії: міжнародна колективна монографія / за заг. ред. Т.А. Ткачук, Н.О. Бочаріна / Переяслав (Київ. обл.) : Домбровська Я. М., 2020. 237 с.

5. Куртішова І. Арт-терапія для дітей : майстер-клас для педагогів. *Психолог дошкілля*. 2015. № 7. С. 24–26.

6. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапії: підходи, діагностика, система занять. СПб. : Мова, 2005. 256 с.

7. Магдисюк Л.І., Федоренко Р.П., Замелюк М.І. Казкотерапія в психологічному консультуванні дітей та дорослих : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. III–IV рівнів акредитації. Луцьк : Східноєвроп. Нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2019. 150 с.

8. Мірошніченко Т. Запровадження арттерапії в освітньо-виховний простір початкової школи: історико-методичний аспект. *Педагогічні науки*. 2012. № 3 (56). С. 26–30.

9. Скар О. Арт-терапевтична техніка «колаж» у роботі психолога. *Психолог. Шкільний світ*. 2009. № 9. С. 12–14.

10. Скар О. Арт-техніка «колаж»: діагностичний і терапевтичний потенціал. *Простір арт-терапії: Спадок десятиліття*: [Зб. наук. статей]. Київ, 2012. С. 125–137.

11. Терлецька Л.Г. Арт-терапія як метод дослідження творчого аспекту психічного здоров'я особистості. *Психологічна газета*. 2006. № 1. С. 3–14.

12. Mahdysiuk L., Hrytsiuk I., Zameliuk M. Features of psychosomatic disorders in adolescents. The psychological health of the personality and society: the challenges of today. Monograph. Eds. Małgorzata Turbiarz & Hanna Varina. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020. P. 36–42.

References

1. Buhaichuk, A. (2018). Vichnyi trykutnyk. Yak vzaiemodiiut uchyteli, batky, uchni [The eternal triangle. How teachers, parents, students interact]. *Dyrekтор shkoly – School Director*. 21–22 (837–838). P. 20–24.
2. Voznesenska, O. (2005). Osoblyvosti art-terapii yak metodu [Features of art therapy as a method]. *Psykholog – Psychologist*. 10. P. 5–8.
3. Zameliuk, M.I., Mahdysiuk, L.I., & Olkhova, N.V. (2018). Art-terapiia yak zasib tvorchoi samorealizatsii osobystosti [Art therapy as a means of creative self-realization of the individual]. *Psykhohiia: realnist i perspektyvy – Psychology: reality and prospects*. Rivne, Vyp. 10. P. 50–57.
4. Zameliuk, M. (2020) Art-pedahohika yak innovatsiina osvithnia tekhnolohiia [Art pedagogy as an innovative educational technology]. *Psykhologopedahohichna dopomoha osobystosti zasobamy artterapii – Psychological and pedagogical help of the person by means of art therapy*. Pereiaslav, 237 p.

5. Kurtishova, I. (2015) Art-terapiia dlia ditei: maister-klass dlia pedahohiv [Art therapy for children: a master class for teachers]. *Psykholog doshkillia – Preschool psychologist*. 7. P. 24–26.

6. Lebedieva, L.D. (2015) Praktyka art-terapii: pidkhody, diahnozyka, systema zaniat [Practice of art therapy: approaches, diagnostics, system of classes]. St.Peterburg, 256 p.

7. Mahdysiuk, L.I., Fedorenko, R.P., & Zameliuk, M.I. (2019). *Kazkoterapiia v psykhologichnomu konsultuvanni ditei ta doroslykh [Fairy tale therapy in psychological counseling of children and adults]*. Lutsk. 150 p.

8. Miroshnichenko, T. (2012). Zaprovdzhennia artterapii v osvitho-vykhovnyi prostir pochatkovoї shkoly: istorykometodychnyi aspekt [Introduction of art therapy in the educational space of primary school: historical and methodological aspect]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical sciences*. 3 (56). P. 26–30.

9. Sknar, O. (2009). Art-terapevtychna tekhnika «kolazh» u roboti psykhologa [Art-therapeutic technique “collage” in the work of a psychologist]. *Psykholog. Shkilnyi svit – Psychologist. School world*. 9. P. 12–14.

10. Sknar, O. (2012). Art-tekhnika «kolazh»: diahnozychnyi i terapevtychnyi potentsial [Art technique “collage”: diagnostic and therapeutic potential]. *Prostir art-terapii – Space of art therapy*. Kyiv, P. 125–137.

11. Terletska, L. H. (2006) Art-terapiia yak metod doslidzhennia tvorchoho aspektu psykhichnoho zdorovia osobystosti [Art therapy as a method of researching the creative aspect of a person’s mental health]. *Psykhologichna hazeta – Psychological newspaper*. 1. P. 3–14.

12. Mahdysiuk, L., Hrytsiuk, I., & Zameliuk, M. (2020). Features of psychosomatic disorders in adolescents. The psychological health of the personality and society: the challenges of today. Monograph. Eds. Małgorzata Turbiarz & Hanna Varina. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, P. 36–42.

Zameliuk Mariia, Oksenchuk Tetiana. The Use of Art Pedagogy Methods as Means of Developing the Creativity of Participants in the Educational Process.

Summary.

The article presents the development of the author’s master class. In art pedagogy, art opens up the possibilities of a person who goes far beyond the art world and nurtures the value that produces creativity. The method of art collage on the development of creativity of participants in the educational process is proposed. With the help of the art collage method, it is possible to develop skills of critical thinking, problem solving, decision making, teamwork, interaction, and communication skills.

Art pedagogy methods help in communication, increase self-confidence, enhance creativity, memory, and visual learning. Highly effective for relieving stress, combating depression, apathy, phobias, aggression, help to know yourself better, improve mood, harmonize the state of mind, calm the mind and soul.

Collage art contains the basics of the creative process, planning, composition, and perspectives. Group discussion will be an interesting opportunity to better understand this tool. Thinking skills such as critical thinking, problem solving, problem solving and decision-making skills can be developed through collage learning.

Collage art creates a compassionate, acceptable environment (because creativity requires access to the product of their activities), the development of fine motor skills (simple actions such as cutting and tearing paper; modeling other objects), help strengthen muscles and improve their control, enhances agility (manual skills and speed also increase), improving hand-eye coordination, teaches to appreciate art and allows them to think critically about their own work and the work of others; teaches to act and think as a designer and artist, working creatively and creatively.

Key words: art pedagogy; art collage; creativity.

Стаття надійшла до редколегії 29 січня 2021 року